

Petr Kokaisl a kolektiv

Pestrá Evropa

**Frísové v Německu a Nizozemí
Cornwalané
Gagauzové v Moldávii a Řecku
Krymští Tataři
Galicijci ve Španělsku a Portugalsku
Lotrinčané
Jižní Tyrolsko
Albánci v Řecku
Slováci na Ukrajině, v Chorvatsku a Černé Hoře**

Členové autorského kolektivu:

Jana Brejchová	Klára Neužilová
Jan Forst	Barbora Rabiňáková
Kateřina Hassmanová	Gabriela Reifová
Jan Hladík	Kateřina Rybenská
Lucie Hykešová	Kristýna Sataryová
Lucie Javůrková	Tereza Smékalová
Kristýna Kociánová	Ondřej Sova
Vít Kohout	Alžběta Suchopárová
Petr Kokaisl	Lenka Šedinová
Linda Kolářová	Kateřina Šedivá
Ondřej Křížek	Marek Šourek
Milan Mayer	Michaela Volná
Pavla Milová	Nikola Zittová

NOSTALGIE

2014

KOKAISL, P. a kol. *Pestrá Evropa: Frísové v Německu a Nizozemí, Cornwalané, Gagauzové v Moldávii a Řecku, Krymští Tataři, Galicijci ve Španělsku a Portugalsku, Lotrinčané, Jižní Tyrolsko, Albánci v Řecku, Slováci na Ukrajině, v Chorvatsku a Černé Hoře*. Praha: Nostalgie, 2014. 93 s. ISBN 978-80-905365-8-6.

<http://pestraevropa.hks.re>

Projekt Pestrá Evropa realizovaný na Katedře psychologie PEF ČZU probíhá pod záštitou děkana Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze prof. Ing. Jana Hrona, DrSc., dr.h.c.

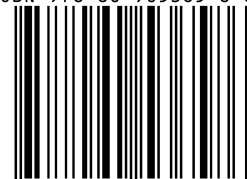
Poděkování patří tajemnici Provozně ekonomické fakulty ČZU JUDr. Marii Divišové.

© Petr KOKAISL a kolektiv, 2014

ISBN 978-80-905365-8-6

ISBN 978-80-905365-8-6

9 788090 536586 >

Frísové v Německu

Tereza Smékalová

Frísové jsou poměrně neznámou menšinou, jejíž členy najdeme převážně v Nizozemí, v Německu (necelých 10 000 osob) a dnes již minimálně v Dánsku. Každá z těchto zemí má své specifické fríské skupiny, které se od sebe vzájemně liší. V tomto ohledu je nejvíce rozmanité Německo, kde se Frísové odlišují svým jazykem, nebo zvyky dokonce i v jednotlivých městech. O tom svědčí i počet fríských vlajek – kromě jedné, která je společná všem, se jedná ještě o deset dalších.

Velkým rozdílem oproti nizozemským (západním Frísům) je to, že sehnat vůbec nějakého příslušníka této menšiny, je velmi náročné. Stává se, že ani samotní Němci nemají potuchy o přítomnosti „nějakých Frísů“, a to v rámci nejen města, nebo okolí, ale především celkového povědomí o této minoritě.

Při návštěvě severních částí Německa, vás nejdříve zarazí jejich pozdrav: „Moin!“. Ten se používá při vykání, tykání i při pozdravu několikačlenné skupiny. Já sama jsem navštívila dvě, dle mého názoru, neodlišnější a nejzajímavější skupiny. Jednou z nich je oblast Saterland, v severozápadní části Německa v zemi Dolní Sasko, kde najdeme saterlandské Frísy. Druhé území je na severu Německa, ve spolkové zemi Šlesvicko – Holštýnsko, ve městě Bredstedt / Bräist, kde se nachází Severofríský institut. Obě dvě skupiny německých Frísů se velmi odlišují od Frísů nizozemských, a značně i od sebe navzájem.

Vlevo vlajka Saterlandských Frísů, vpravo jedné ze skupin severních Frísů.

Saterlandští Frísové jsou svým způsobem odtrženi od dalších skupin, a geograficky jsou jim vlastně blíže jejich nizozemští sousedé, než Frísové severní.

Možná i to je důvod, díky kterému si zachovávají svou jedinečnou kulturu a snaží se možná více než na severu podporovat a udržovat frískou tradici a saterlandskou fríštinu – Saterfriesisch. Mají svůj kulturní dům, vlastní rádiové

Na fotografii s panem Pörschke, členem klubu Saterlandských Frísů a hlasatelem fríské relace před *Saterfríským kulturním domem*, vysílání, taneční kroužek a na fríské svátky se sejdou a slaví je společně.

Zato ve městě Bredstedt, kde by se teoreticky měla fríská kultura držet více, a to z důvodu obklopení mnoha dalšími frískými skupinami, to už tak dobře nefunguje. Tradice ustala přibližně v období 50.–60. let a od té doby spíše upadá, než aby se rozvíjela či alespoň udržovala. Sice se zde nachází Severofríský institut s velkou knihovnou s knihami psanými frísky, nebo s publikacemi o severních Frísech, ale při snaze sehnat v tomto domě nějakého příslušníka této menšiny, to příliš slavné nebylo – byli tu jen dva.

Budova Severofríského Institutu v Bredstedtu.

Fríský čaj je tradice, která se v Nizozemí skoro zapomněla, ale v Německu (na obrázku v Saterlandu) se stále dodržuje. Důležitými věcmi k této chvíli jsou fríský černý čaj, cukr Kandis (krystalický cukr) a smetana, nebo opravdové mléko. Pití čaje považují Frísové za ceremonii, u které se prý zastaví čas. Dokazuje se to tím, že se například smetana lije do čaje proti směru hodinových ručiček.

Tradiční ženský severofříský kroj „Tracht“ nošený při zvláštních slavnostních příležitostech, jakou je například přijímání dívek do společnosti apod. Panenku vytvořila jedna z respondentek.

Tradice Ringreiten. Soutěžící měli za úkol na svém koni podjet natažený provaz mezi dvěma stojany a zároveň se pomocí malé tyčky, kterou měli v ruce, strefit do kroužku připevněného magnetem na provázku. Výhercem byl ten, kterému se čtyřikrát za sebou povedlo v cvalu přivést tyčku i s navlečeným kroužkem. Fotografie je pořízena z archivu jednoho z respondentů, který je vyfocen na pravé straně obrázku.

Fríština není jen jedna – příklady několika severofríských dialektů na dětských knížkách v knihovně Severofríského Institutu.

Typická doprava v severním Německu.

Saterlandští Frísové jsou svým způsobem odtrženi od dalších skupin, a geograficky jsou jim vlastně blíže jejich nizozemští sousedé, než Frísové severní. Možná i to je důvod, díky kterému si zachovávají svou jedinečnou kulturu a snaží se možná více než na severu podporovat a udržovat frískou tradici a saterlandskou fríštinu – Saterfriesisch. Mají svůj kulturní dům, vlastní rádiové vysílání, taneční kroužek a na fríské svátky se sejdou a slaví jej společně.

Architektura charakteristická pro tento svérázný kraj. V mnoha ohledech je velmi podobná oblasti Fryslân v Nizozemí. Uvidíte tu větrné mlýny, ucítíte svěží a silný vítr a potkáte přátelské obyvatele.

Frísové v Nizozemí

Barbora Rabiňáková, Kateřina Rybenská

Mata Hari, Jane Fondová nebo modelka Doutzen Kroes – tyto dámy spojuje nejen světová sláva, ale také společný původ, a to fríský. Kdo to Frísové jsou a kde je najdeme?

Menšina Frísů obývá území tří evropských států – Německa, Dánska a Nizozemí.

Nejpočetnější část jejich příslušníků, 640 tisíc osob z celkového počtu 1,5 milionu, obývá provincii Frísko na severu Nizozemí, která je také jedinou víceméně autonomní oblastí Frísů v Evropě. Nizozemští Frísové mají vlastní úřední orgány a fríština je zde uznaná jako úřední jazyk provincie. Právě jazyk hraje velmi důležitou roli v otázce fríské identity. Ačkoli patří fríština a nizozemština do germánské skupiny, stejné výrazy byste hledali marně. Fríština má totiž blíže ke staré angličtině než k němčině, ze které pochází i nizozemština.

Typická scenérie ve Frísku – fríští koně a větrná elektrárna.

Centrem provincie a fríské kultury je hlavní město Leeuwarden. Ten bývá často označován jako město studentů, a to zásluhou Univerzity Stenden, kde potkáte mladé lidi z celého světa. V Leeuwardenu lze kromě univerzity nalézt také všechny důležité instituce provincie, kromě klasické městské radnice zde sídlí tzv. Provincie huis, odkud je řízena celá provincie Frísko, Palace de Justice, Fryske Akademy a Fryske Museum.

Jedna z lodí na leeuwardenském grachtu.

Hlavní nádraží v Leeuwardenu.

Budovy bývalého
Fríského muzea
v Leeuwardenu.

Dominanta Leeuwardenu –
šikmá věž Oldehove.

Interiér radnice v Leeuwardenu.

Všudypřítomné fríské vlajky.

Frísko a i celé Nizozemí je protkáno kanály, které se nazývají „grachty“ (hlavní náměstí v Leeuwardenu).

Jako každá kultura má i ta fríská svá specifika, a to jak jazyk, tradice, pokrmy, ale i sport. Za nejoblíbenější je považován typický fríský sport Kaatsen, který připomíná fotbal hraný rukama; hráči se označují za Kaatsery.

Kaatsen a hojná účast i přes nepřízeň počasí.

Dalším oblíbeným sportem je tzv. *Fierljeppen*, kdy cílem hry je vyšplhat co nejvýš na dřevěnou tyč zabodnutou doprostřed kanálu a bezpečně jej přeskočit. V minulosti si farmáři tímto způsobem usnadňovali cestu přes potoky.

Vrcholem fríské vynalézavosti a touze po sportovním vyžití je bezesporu *Elfstedetocht* (Závod jedenácti měst). Jedná se o bruslařský závod po zamrzlých kanálech, které spojují 11 fríských měst. Konání této akce je významně ovlivněno stavem počasí, poněvadž aby bylo možné závod bezpečně uskutečnit, musí led dosahovat tloušťky alespoň 15 centimetrů. Naposledy se měl závod konat v roce 2004, avšak kvůli náhlé změně počasí byl zrušen. Fakt, že se závod již několik let nekonal, zvyšuje jeho exkluzivitu nejen v Nizozemí, ale i v celém světě.

Zajímavou frískou tradicí je také tzv. *Ringrijden*, závod ve starých dvojkolkách tažených frískými koňmi. Závodní pár (oblečený v typickém oděvu 19. století) jedoucí ve voze shazuje kroužky za pomoci dřevěného kolíku. Ten, kdo projede celé město a shodí nejvíce kroužků, vyhrává. Dnes nabyl tento závod v některých částech provincie jiné podoby, nesoutěží se již v páru, ale jednotlivci – kostým není povinností – jezdí v sedle koně, cíl však zůstává stejný.

Ringrijden dnes.

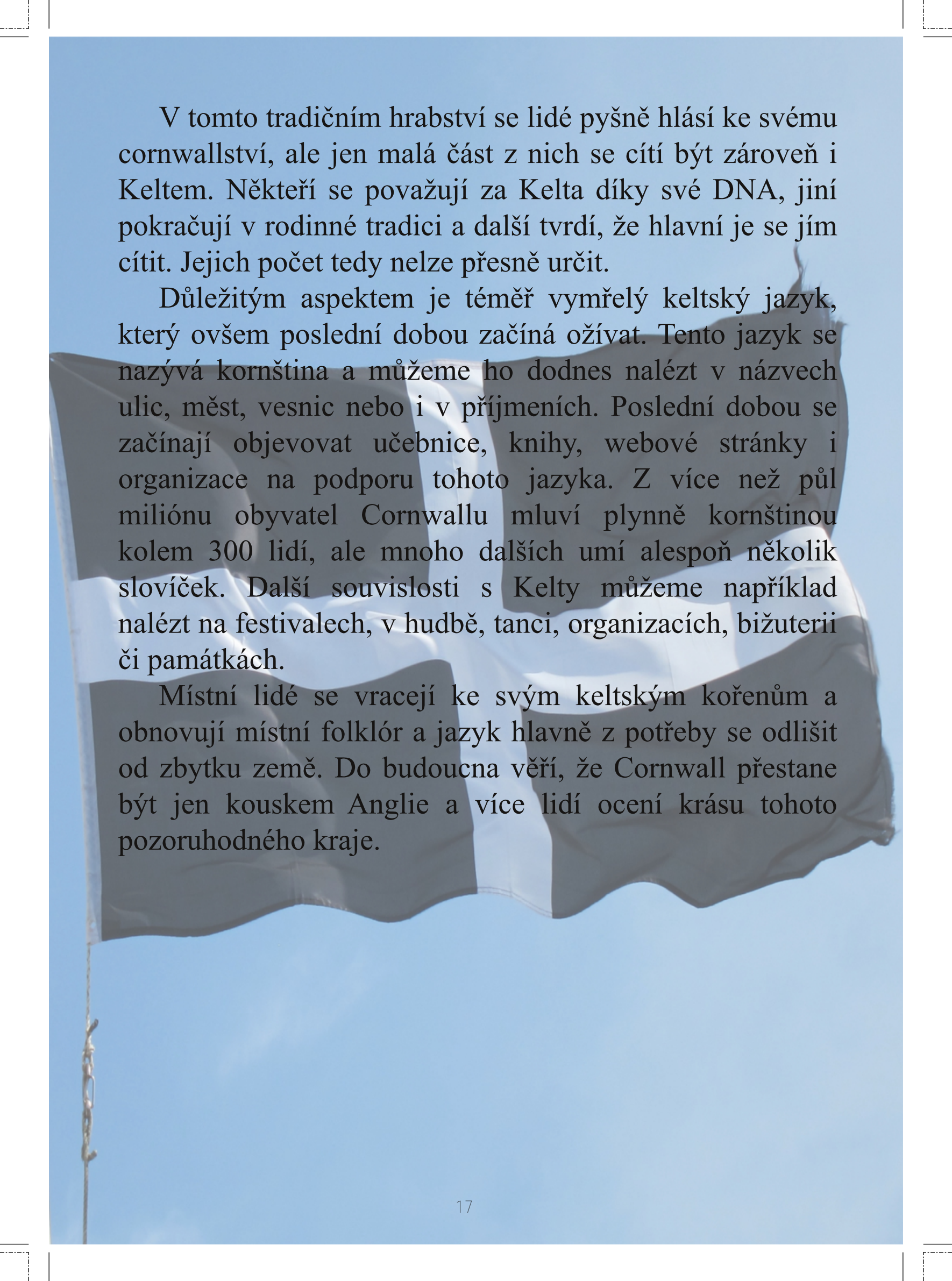
Keltská menšina Cornwallanů v Anglii

Lucie Javůrková a Kateřina Hassmanová

Naše nejranější představy o Keltech pocházejí z antických pramenů. Přesto jsou Keltové doposud obklopeni tajemstvím. Nejednalo se však o jeden národ, ale o více nesourodých kmenů. Dodnes můžeme nalézt jejich potomky především ve Skotsku, Irsku, Walesu, Bretani a na ostrově Man. My jsme se za studiem jejich současné situace vypravily hned dvakrát. A to do nejzápadnějšího cípu Anglie – do hrabství Cornwall, kde se keltské kořeny mísí s cornwallskou hrdostí.

V tomto tradičním hrabství se lidé pyšně hlásí ke svému Cornwallství, ale jen malá část z nich se cítí být zároveň i Keltem. Někteří se považují za Kelta díky své DNA, jiní pokračují v rodinné tradici a další tvrdí, že hlavní je se jím cítit. Jejich počet tedy nelze přesně určit.

Důležitým aspektem je téměř vymřelý keltský jazyk, který ovšem poslední dobou začíná ožívat. Tento jazyk se nazývá kornština a můžeme ho dodnes nalézt v názvech ulic, měst, vesnic nebo i v příjmeních. Poslední dobou se začínají objevovat učebnice, knihy, webové stránky i organizace na podporu tohoto jazyka. Z více než půl miliónu obyvatel Cornwallu mluví plynně kornštinou kolem 300 lidí, ale mnoho dalších umí alespoň několik slovíček. Další souvislosti s Kelty můžeme například nalézt na festivalech, v hudbě, tanci, organizacích, bižuterii či památkách.

Místní lidé se vracejí ke svým keltským kořenům a obnovují místní folklór a jazyk hlavně z potřeby se odlišit od zbytku země. Do budoucna věří, že Cornwall přestane být jen kouskem Anglie a více lidí ocení krásu tohoto pozoruhodného kraje.

Kernow znamená v kornštině Cornwall. Od 70. let 20. století probíhá revitalizace tohoto již dříve vyhynulého jazyka. Dnes můžeme v Cornwallu najít výuková centra i školy, které kornštinu vyučují. Plynule tímto jazykem mluví asi 300 Cornwallanů a mnoho dalších umí používat základní fráze v kornštině.

Oficiální vlajka Cornwallu je vidění všude. Je to vlajka svatého Pirana (Saint Piran's Flag) který je patronem horníků v dolech. Černá symbolizuje železnou rudu a stříbrná/bílá cín. Právě těžba cínu byla s Cornwalllem neodmyslitelně spojená, po celé oblasti můžeme vidět budovy, které patří k dnes již opuštěným dolům.

Město Truro je nákupním, kulturním i administrativním centrem Cornwallu. Nalezneme zde Royal Cornwall Museum i sídlo BBC Radio Cornwall, které každou neděli vysílá jeden program v kornštině a zaměřuje se na místní hudbu i dění. Na fotografii je vidět katedrála Panny Marie.

Keltský kříž je častým námětem náhrobků. Tento snímek je pořízen ve vesničce Zennor, která je spojena s dávnou pověstí o mořské panně. Mořská panna slyšela až z blízkého pobřeží krásný hlas mladého Mathewa Trewella, a tak použila potůček a vypravila se až k místnímu kostelu, ze kterého zpěv vycházel. Když Mathew zahlédl v okně obličej mořské panny, následoval krásku až do moře a nikdy už se nevrátil. Potomci jeho bratrů stále žijí, takže rodinu Trewellů můžete v té samé vesnici stále najít.

Vesnice Paul je místem, kde údajně v roce 1777 vymřela kornština. Zhruba po 300 letech se ke svému původnímu jazyku lidé vrací a snaží se o to, aby se kornština už nikdy vymřelým jazykem nestala.

Snaha vrátit se k místnímu jazyku přinesla i změnu cedulí s názvy ulic. Pod názvem v angličtině můžeme vidět nápis v kornštině. Místní věří, že lidé si tak více uvědomí původní význam místních názvů ulic a kornština se bude více šířit do obecného povědomí Cornwallanů.

Snímek z vrcholu Zennor Hill, který zachycuje typickou cornwallskou krajinu.

Rybářství je důležitým zdrojem obživy mnoha místních i částí cornwallské kultury. Nejedí se tu jen „fish and chips“ ale i tradiční sardinky, které jedli i staří Keltové.

V červenci se koná festival ve vesnici Delabole, která se nachází ve východní části Cornwallu.

Cornwall nemá žádný standardizovaný lidový kroj. Oblečení tanečních skupin často vychází z úboru pracujících lidí. Na svatby a jiné události místní lidé nosí cornwallský tartan.

Gagauzové v Moldávii

Milan Mayer

Gagauzové žijí v jižní části Moldávie v tzv. Budžacké stepi. Jejich původ není zcela jasný, jsou spojováni s kmeny Oghuzů (Kumánů, Polovců) či kmeny Karakalpaků. Ve světě jsou unikátní svou autonomií, kterou získaly v 90. letech na Moldávii – do autonomní republiky bylo na základě výsledků referenda začleněno 5 měst a 25 vesnic, ale republiku tvoří čtyři nespojitě části. Správním a největším městem je Komrat. Zde se nachází sídlo vlády autonomie a jediná gagauzská univerzita na světě.

Počty Gagauzů se pohybují okolo 200 000 obyvatel, další členy této menšiny dále najdeme v Ukrajině, Rusku, Bulharsku, Řecku a Turecku. Oficiálním jazykem Gagauzů je gagauzština, která patří do rodiny turkických jazyků, dále se používá ruština či moldavština. Z turkických národů jsou jedině Gagauzové křesťané – nejčastěji pravoslavní, objevují se zde také protestanti a baptisté.

Nejvíce zastoupeným náboženstvím na území Gagauzka je pravoslaví s centrem v Komratu a katedrálou sv. Jana. V posledních letech se objevují další náboženství jako baptisté, adventisté sedmého dne a další.

V Komratu se nachází jediná gagauzská univerzita na světě. Nová budova univerzity byla postavena i za pomoci Turecka.

Pro Gagauzsko je typická „zubatost“ a nespojitost hranic. V roce 1995 proběhlo referendum a podle jeho výsledků se vytvořily hranice Gagauzské autonomní oblasti. Autonomní oblast se nachází na jihu Moldávie při hranicích s Ukrajinou.

Krajina u vesnice Bešalma. V této vesnici je jediné gagauzské etnologické muzeum. Muzeum zakládal Dimitri Karačoban, který většinu exponátů v muzeu sám našel či dostal.

V Komratu můžeme nalézt i sochu Vladimira Iljiče Lenina. K vidění jsou samozřejmě i jiné formy umění.

Gagauzové v Řecku

Klára Neužilová a Gabriela Reifová

Přesný počet Gagauzů v Řecku není znám, neexistují žádné statistiky. Jazyk gaguzština (turkický dialekt), která je hlavním odlišovacím prvkem od samotných Řeků je dnes používána už jen sporadicky v písních, pověstích a při návštěvě Gagauzů v jiných státech Evropy. Mladí lidé nejsou schopni jazyk aktivně používat, učí se ho již jen v písničkách, které se předávají z generace na generaci nebo ve folklórních spolcích. Tradice a zvyky mají Gagauzové s Řeky shodné. Gagauzové v Řecku i jinde po celém světě jsou označovány za etnickou menšinou, oni se však cítí být menšinou pouze jazykovou.

Gagauzové v řeckém městečku Nová Orestiada, kde byl výzkum prováděn, se objevili v roce 1923 po uzavření mírové Lausanské smlouvy mezi Řeckem a Tureckem. Na základě této smlouvy byly vymezeny hranice moderního Tureckého státu a rozdělení obyvatel dle příslušné víry. Muslimská populace byla nucena opustit řeckou pevninu a naopak Gagauzové jako ortodoxní křesťané byli přinuceni opustit turecké území. Řečtí utečenci se usídlili na území nedaleko řeky Evros, která byla novou hranicí mezi Řeckem a Tureckem, zde založili nové město, které pojmenovali Nová Orestiada, jako znak nového začátku. Městečko nyní čítá kolem 25 000 obyvatel a převážná většina obyvatel jsou Gagauzové, kteří se dnes cítí být na prvním místě Řekové a až pak Gagauzové.

Městečko Nová Orestiada ležící na severovýchodě Řecka v provincii Evros, kde je i druhým největším městem. Populace v tomto městečku dosahuje kolem 25 000 obyvatel. Toto městečko pro nás bylo výchozím bodem pro náš terénní výzkum.

Při návštěvě historického a etnografického muzea v centru městečka Nová Orestiada jsme měli možnost vidět folklórní kostýmy Gagauzů. Dozvěděli jsme se mimo jiné např. o historii města, které se datuje do roku 1923, nebo že označení „Nová“ má vyjadřovat symbol nového města, nového začátku.

Na tomto tkalcovském stavu gagauzské ženy vyrábějí látku, ze které následně šijí slušivé kostýmy pro mnoho příležitostí. Každá správná žena má mít v šatníku několik těchto kusů.

Tyto gagauzské babičky pro nás přichystaly ukázkou jejich tradičních kostýmů, které si vlastnoručně vyráběly. Zazpívaly nám také tradiční písně v gagauzštině, pohostily nás a provedly po svém obydlí.

Gagauzská žena, kterou jsme zastihli při práci na své zahrádce v městečku Pyrgos na jihozápadě od Orestiady. Kvůli jazykové bariéře jsme se bohužel neměli možnost dozvědět více, tak nám aspoň velice ráda zapózovala pro náš objektiv.

Návštěva srazu folklórního kulturního spolku Krasochoria. Tento spolek sdružuje zájemce o tradiční řecké i gagauzské tance. Řekové zastávají názor, že gagauzské tradiční tance jsou téměř shodné s řeckými tradičními tanci. V rámci této návštěvy jsme měli tedy možnost tyto tance vidět a členové spolku nám naživo zpívali písně v řečtině i gagauzštině.

Ředitel folklórního spolku Angelos Nikolaidis, který nás pozval na první schůzi dobrovolného folklórního spolku, konaného v jejích vlastních prostorách ve městě Orestiada. Angelo se dá považovat za jednoho z našich nejdůležitějších informátorů v rámci tohoto výzkumu v Řecku.

Sváteční slané pečivo, které je servírováno při mnoha příležitostech, např. Theofania (obdoba Tří Králů v České republice).

Vesnice Pyrgos se nachází nedaleko města Orestiada. Převážná většina obyvatel jsou Gagauzové. Takovýchto vesnic, obydlených Gagauzy, je v oblasti Evros více. Gagauzové se však považují za Řeky, a tak se gagauzské vesnice od těch řeckých nijak neliší.

Kostelíček ve vesnici Pyrgos. Přestože v této vesnici žijí převážně jen Gagauzové, neliší se tento kostel od ostatních řeckých kostelů. Náboženství, tedy ortodoxní křesťanství, mají totožné.

Na návštěvě u Gagauzů jsme měli možnost si vyzkoušet jejich tradiční kroje, kterých mají mnoho druhů na různé události. Tento je určen pro nevěstu jako svatební šaty.

Gagauzské kroje.

Typické boty – přezdívané mušky. V dnešní době už se samozřejmě nenosí, jsou spíše jen jakýmsi historickým artefaktem.

Ciporo – domácí pálenka ve fázi kvašení. Vyrábí se přepálením vína a přidává se do něj ovoce. Tuto typickou řeckou pálenku mají místní obyvatelé velmi v oblibě.

Krymští Tataři

Jan Forst, Lucie Hykešová a Vít Kohout

Krymští Tataři se považují za velmi hrdý národ, který tvoří přibližně 13 % populace Krymského poloostrova. Vyznačují se vysokou houževnatostí a odhodláním pracovat, což dokazují tím, že se po mnoha utrpeních vždy dokázali postavit na vlastní nohy a začít od začátku.

Na Krym přišli Tataři ve 14. století n. l. v prvních vlnách obsazování Evropy osmanským impériem. Tataři byli vždy národ velmi učenlivým, především co se týče obchodních schopností a znalosti jazyků. Už brzo po svém příchodu na Krym si zde vybudovali významné pozice. V jejich hlavním obchodním centru „Bilohirsk“ žilo sto tisíc stálých obyvatel (v Praze žilo v té době přibližně deset tisíc obyvatel a byla považována za celkem velké město).

V druhém velkém městě Bachčisaraji byla univerzita, která měla ve své vstupní bráně natažen řetěz tak, aby ho každý musel podlézt, a tím se poklonit učením. Na tomto příkladu je hezky vidět, jak moc Krymští Tataři dbají na vzdělání.

Krymští Tataři byli v rámci stalinských deportací během 2. světové války odsunuti do Střední Asie a teprve v 80. letech 20. stol jim bylo dovoleno vrátit se na Krym. Znovu začínají od začátku a staví nové školy, obnovují tradice, jazyk a hlavně svoji etnicitu.

Jejich náboženstvím je islám, ovšem sami o sobě tvrdí, že jsou „poevropštění muslimové“ a většina z nich muslimské povinnosti nijak přísně dodržuje. Především mladá generace vidí vzor v západní Evropě.

Mluví třemi jazyky – krymskou tatarštinou, ruštinou a ukrajinštinou. Hlavním jazykem, který každý ovládá, je ruština. Krymskou tatarštinou se domluví 50 % Tatarů, ale snaží se ji obnovit. Dali ji novou psanou formu, učí se v ní v krymsko-tatarských školách a všeobecně se používá v rodinách.

Přes všechna utrpení Krymští Tataři vzhlíží ke své budoucnosti pozitivně a snaží se znovu vybudovat svůj původní domov.

Cestou do Simferopolu.

Na Ukrajině (podobně jako v dalších zemích bývalého Sovětského svazu) jsou kromě malých autobusů ještě rozšířené tzv. maršrutky.

Večeře v tatarském stylu.

Vlevo polévka lagman, vpravo polévka šurpan, uprostřed mleté hovězí maso obalené ve vinném listu.

Bachčisarajský palác.

Bachčisarajský palác.

Bachčisarajský palác – zahrada.

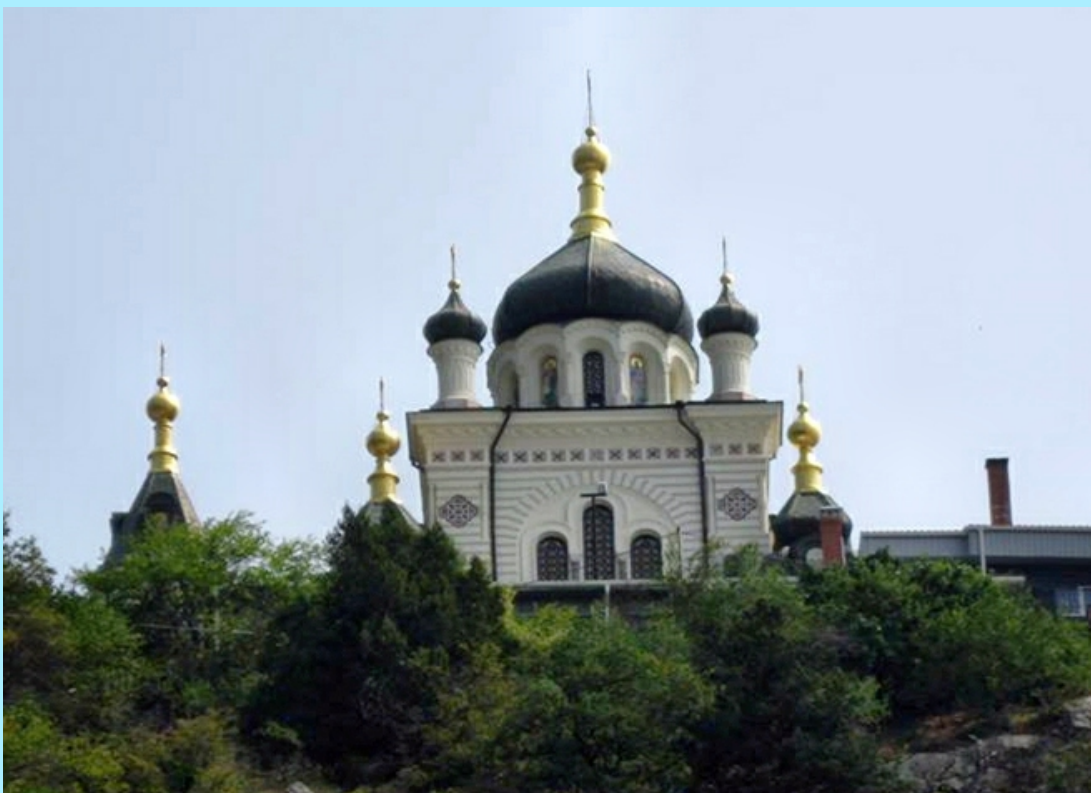

Bachčisaraj.

Medresa Zyndžirla v Bachčisaraji.

Pravoslavný kostel ve Forosu.

S respondentem před mešitou v Simferopolu.

Babička pase kozy.

Pouliční muzikant.

Jeden z respondentů Asam.

Další respondenti u svého stánku.

Krymskotatarská dívka.

Keltský původ Galicijců ve Španělsku?

Kristýna Kociánová a Ondřej Sova

Galicie, jeden ze 17 španělských regionů, se nachází na severozápadním cípu Pyrenejského poloostrova. Podle sčítání lidu z roku 2010 žije v Galicii necelých 2 800 000 obyvatel.

Pokud byste čekali typicky španělský kraj s vyprahlými rovinami a plážemi plných turistů, budete na omylu. Velmi členité pobřeží s mnoha zálivy, které bičuje silný vítr, a permanentně zelené kopce s kamennými vesničkami připomínají spíše Irsko nebo sever Skotska. I kulturně má Galicie ke svým severským sousedům blízko. Tango a kastaněty zde nahradily dudy, o corridu zde prakticky nezavadíte a síla keltského dědictví je patrná na každém kroku.

Dudy (*gaitas*), jsou typickým galicijským hudebním nástrojem a jedním z mnoha symbolů tohoto regionu.

Santa Trega, 11. 7. 2013

Keltové nejspíše začali do Španělska přicházet mezi lety 800 až 500 př. n. l., když pravděpodobně hledali ložiska soli v údolí řeky Ebra. Existuje však mnoho legend a hypotéz o tom, kdy Keltové do Galicie přišli a co s nimi bylo dál. Jedna z hypotéz uvádí, že z Galicie probíhala keltská migrace dále na sever do Irska, které postupně obsadili a kde se usadili na dlouhá staletí. Po první vlně migrace přišla další, pravděpodobně okolo 5. století n. l., kdy nové kmeny barbarů přicházejících do Anglie, vytlačily keltské obyvatelstvo, které před pohanskými hordami prchalo zpět do kontinentální Evropy. Jeden z proudů přistěhovalců mířil do Bretaně, významné množství Keltů jižní Británie ale odplulo zpět na severní pobřeží Španělska, zejména do kraje Asturias. Osady se množili a jejich obyvatelé dali jméno nové zemi – Galicia.

O Cebreiro, pitoreskní osada keltského původu. Ve vesničce se nalézají *pallozas*, tradiční chýše s oválným půdorysem a doškovou střechou. O Cebreiro, 18. 7. 2013

Keltské osady, které v dnešních dnech nacházíme rozesté po kopcovité krajině, tedy podle této hypotézy nepatří původním Keltům, nýbrž těm anglickým. Z období Keltů se nám bohužel nedochovaly žádné písemné záznamy, a proto jde pouze o domněnky.

O Cebreiro, 18. 7. 2013

Od původního keltského osídlení uběhlo mnoho let, přesto se v Galicii dochovalo mnoho významných památek. Nejvýznamnějšími jsou hradiště (*castros*), která byla zpravidla budována ve velkých nadmořských výškách, pravděpodobně proto, aby měli blíže k bohům.

Dodnes se také dodržují některé údajně keltské zvyky. Největší oblibě se těší tajemný čarovný nápoj *queimada*, jehož příprava by měla účastníky ochránit před zlými duchy. Pokud si myslíte, že byste se dnes s čarodějnicemi setkali pouze v knihách, mýlíte se. Galicie jich je plná.

Je jen těžko uvěřitelné, kolik zdejších obyvatel věří v dnešní době na čarodějnice (*bruxas*). V Galicii je velmi rozšířené přísloví: „*Eu non creo nas meigas, mais habelas, hainas*“ („Na čarodějnice nevěříme, ale existují“).

Drtivá většina obyvatel hovoří kromě španělštiny také galicijštinou, a to i přesto, že tento jazyk byl po dobu vojenské diktatury v letech 1939-1975 úředně zakázán. Dnes se galicijština běžně vyučuje ve školách a setkáte se s ní ve všech médiích. Místní obyvatelé si cení i vládní podpory, díky níž jsou všechny dopravní značky, označení měst a kulturních památek v galicijštině.

Obyvatelé Galicie nedají na svou vlast dopustit.
Cebreiro, 11. 7. 2013

Archeologická oblast Castro de Baroña, ležící u obce Porto do Son, se liší od ostatních castros na první pohled tím, že se nachází na úrovni hladiny moře. Castro de Baroña, 16. 7. 2013

Zrekonstruovaná keltská chýše s proutěnou střechou. Castro de Santa Trega, 11. 7. 2013

Galicijci jsou stejně jako ostatní obyvatelé španělských regionů silně věřící. Záhy poté, co byly v 9. století v dnešním Santiagu de Compostela objeveny údajné ostatky svatého Jakuba, se toto místo stalo hned po Jeruzalémě a Římu třetím nejvýznamnějším katolickým poutním místem a přichází sem poutníci z celého světa.

Západní průčelí
katedrály
v Santiagu de
Compostela.
16. 7. 2013

Cílové místo mnoha poutníků, konec svatojakubské cesty, které příznačně nazvali již staří Římané „Konec světa“.

Cabo Fisterra, 15. 7. 2013

S hřebenatkami svatojakubskými (vieira), se v Galicii lze setkat téměř na každém rohu. Právě lastury hřebenatky se totiž staly již ve středověku symbolem celé Svatojakubské cesty.

Santiago de Compostela,
16. 7. 2013

Zde poutníci oslavují konec strastiplné pouti spálením cestovního oblečení, aby svůj nový život nezačínali se zátěží.

Cabo Fisterra, 15. 7. 2013

Životní styl v současné Galicii vychází hodně z historických tradic. Práce na kopcovitých a velmi členitých políčkách připomíná původní metody zemědělství, protože na mechanizaci jsou příliš malá a špatně dostupná. Pole zde obvykle, pro nás netradičně, obdělávají ženy.

Tradičním prvkem lidové architektury jsou sýpky (*horréos*), které jsou k vidění po celé Galicii. Tyto sýpky na kamenných sloupech chránili dříve úrodu před hlodavci, kteří do nich nemohli vyšplhat.

Combarro,
10. 7. 2013
a Franquera,
11. 7. 2013

Muži se totiž od pradávna věnovali rybolovu, který zůstal jedním z hlavních způsobů obživy dodnes. Důvodem je také skutečnost, že téměř třetina celého pobřeží pevninského Španělska náleží Galicii. Není proto náhoda, že zrovna zdejší rybáři vytahují z moře ty nejlepší mořské delikatesy, které se expedují po celém Španělsku a dále do Evropy. Středozemní moře se již dlouhou dobu nemůže pyšnit takovou pestrostí a množstvím druhů jako studené vody Atlantského oceánu omílající břehy Galicie. Dary moře proto tvoří základní pilíř galicijské gastronomie.

Mezi oblíbené mořské plody patří mušle, například srdcovky (*berberechos*). Porto do Son, 15. 7. 2013

Zvláště hrdí jsou pak ale Galicijci na svou chobotnici (*pulpo*), které je zasvěceno nemálo restaurací. Tradiční podávání je jednoduché avšak velmi chutné. Chobotnice se nejdříve uvaří a poté se její chapadla nastrohají nůžkami na kousky. Ty se naaranžují na dřevěné prkénko, posypou se hrubou mořskou solí a středně ostrou mletou paprikou a nakonec se pokapou olivovým olejem.

Porto do Son, 15. 7. 2013

Důkazy o Keltech v Galicii jsou tedy patrné na každém kroku a je zřejmé, že povědomí o jejich kultuře se mezi obyvateli drží dodnes a někteří je ctí i po mnoha staletích. I přes světovou modernizaci si Galicie stále uchovává své tradiční kouzlo a nelze zapomenout to, jak je v životním stylu, náboženství, zvycích i jídelníčku vidět odlišnost oproti okolním španělským regionům i ostatním evropským sousedům.

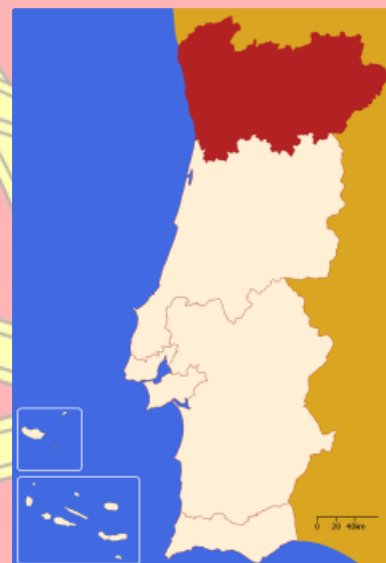
Galicijci v Portugalsku

Alžběta Suchopárová a Marek Šourek

Portugalsko (pevninské Portugalsko, Madeira a souostroví Azory) má okolo 10,5 milionů obyvatel. Co se týká etnického složení dnešního Portugalska, patří dnes tato země k národnostně nejvíce homogenním státům Evropy a na etnické pestrosti se nejvíce podílejí pouze přistěhovalci.

Na severu Portugalska najdeme poměrně malou skupinu obyvatelstva hovořícího galicijštinou. Za „Portugalskou Galicii“ lze považovat region Norte, jehož hlavním městem je Porto.

První obyvatelé se v Portugalsku objevili přibližně už před 30 000 lety. Poté, okolo 9. století př. n. l. zde byli Keltové, kteří žili v opevněných vesnicích *castros* (citânias). Pozůstatky těchto vesnic jsou nyní v Portugalsku velice zajímavou turistickou atrakcí. Jelikož tyto vesnice jsou obvykle stavěny na kopcích, je z nich krásný výhled do krajiny.

Citânia de Santa Luzia.

Pozůstatek keltské civilizace v Portugalsku, zachovalá hradba obklopující keltskou osadu Santa Luzia.

Během našeho cestování přes Portugalsko jsme se dotazovali lidí, zda se cítí jako Galicijci, popřípadě zda by pro ně bylo zajímavé vytvořit se španělskou Galicií jednotný politický celek. Nejčastější odpovědi na obě dvě otázky byly záporné. Vzhledem k špatné životní úrovni by přistoupili na spojení s Galicií pouze za předpokladu výrazného zlepšení ekonomické situace.

Při našich cestách Španělskem a Portugalskem se ovšem ukázalo, že tyto dva národy sdílejí stejnou kulturu. Bylo to patrné i z keltských *castros*, které se vyskytují v obou zemích. Jedná se o opevněná hradiště, která obývali keltští předkové.

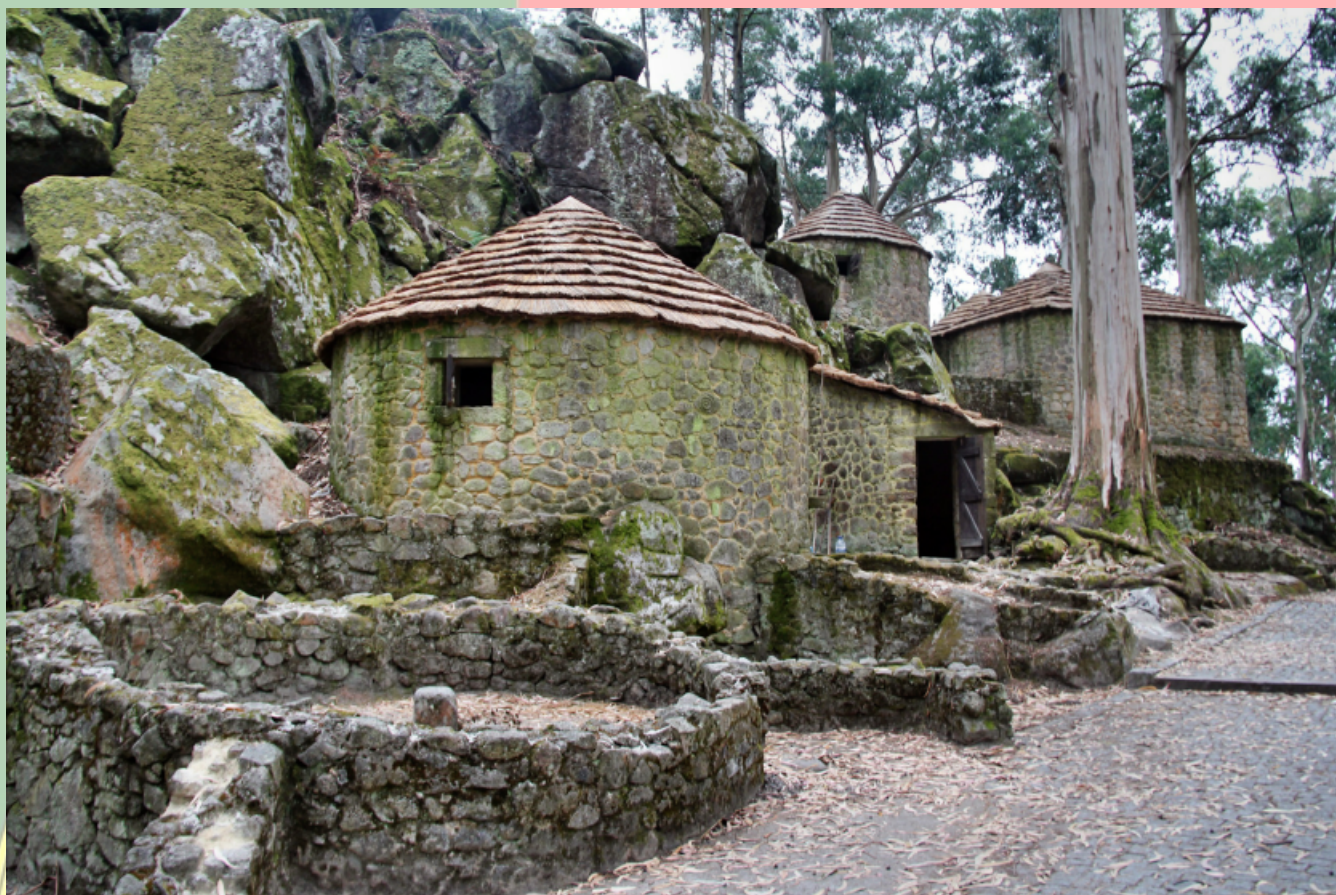
Španělští i portugalské Galicijci používají i stejný jazyk, galicijštinu, která se dnes stále aktivně užívá, byť zejména na sever od hranic, tedy ve španělské Galicii. Podle portugalských respondentů je pro ně ovšem galicijština částečně srozumitelná, neboť portugalská v ní má kořeny. Co se týče dodržování tradic, některé se dochovaly, ale ti, kdo je dodržují, si však většinou galicijského původu vědomi nejsou.

Cividade de Bagunte

Pořizování
fotodokumentace na
nalezišti u města
Bagunte.

Castro de São Lourenço

Autenticky zrekonstruované keltské příbytky. Součástí prohlídky naleziště je archeologické muzeum s řadou dobových artefaktů.

Citânia de Sanfins

Zrekonstruovaná keltská vesnice u města Sanfins, která bohužel vyhořela a od té doby chátrá.

Citânia de Briteiros

Největší dochované naleziště keltských hradišť v Portugalsku. Je zde mimo jiné k nalezení rekonstrukce dobových lázní, nebo např. tehdejší obdoba parlamentu (na obrázku), kde se scházeli zástupci nejvyšších společenských vrstev a přijímali zde politická rozhodnutí.

Keltský festival v Braze

Město Braga hostí festival keltské kultury, kde jsou k vidění dobové příbytky, suvenýry, nejrůznější nástroje a tradiční kuchyně. Součástí festivalu jsou šermířská vystoupení a keltská hudba.

Lotrinsko

Lenka Šedinová

Po staletí byla evropská politika ovládána francouzsko-německými spory. Pohraniční oblast, které se tyto válečné konflikty dotýkaly nejvíce, se nazývá Lotrinsko. Území, jehož obyvatelé museli čtyřikrát během jednoho století změnit svou státní příslušnost a které se již od středověku stalo obětním beránkem mnoha válečných konfliktů.

Lotrinsko je pozoruhodný kraj, který se nachází na severovýchodě Francie, na rozhraní s Německem. Jako jediné z 27 francouzských regionů hraničí Lotrinsko se třemi státy: Belgií, Lucemburskem a Německem. Žije zde zhruba 2,36 milionů obyvatel.

Ze všech politicko-geografických problémů, jež vznikly v průběhu válek, se zapsalo právě Lotrinsko jako oblast, která byla válečnými událostmi nejvíce poznamenána a s následky se jen těžko vyrovnávala.

Když po 1. světové válce Francie opět získala Lotrinsko a Alsasko, byl vytvořen památník této události v dláždění u Vítězného oblouku v Paříži.

Přes veškeré válečné útrapy, kterými si oblast Lotrinska musela jako hraniční oblast v minulosti projít, je dnes společně se sousedním Alsaskem (s velice podobnou historií) prosperujícím regionem, s malebnými vesničkami a nádhernou krajinou.

Francouzské městečko s příznačným německým názvem Creutzwald – na obrázku kostel sv. Kříže.

Lotrinsko, Lutzelbourg.

Dříve bylo těžké určit, zda na území Lotrinska dominuje kultura francouzská, či německá. Území bývalo plné rozmanitosti, etnik a dialektů, jež vznikly spojením obou jazyků. Lotrinský dialekt, který se uchoval dodnes, bývá označován slovem „lorraine“.

Leï, la, lôrt — dat isch der Bolcher Wuat; un wer dat Bolcher Wuat nit kann,
der het kän Däl am Bolcher Bann.

Pro lidi kolem osmdesátky je lotrinský dialekt jejich rodnou řečí a užívají jej celý život. Dnešní podoba se nezměnila, stále si tento dialekt zachoval podobu s prvky francouzského i německého jazyka.

Obě kultury se vzájemně propojovaly a propojují se dodnes, tak jak je u pohraničních regionů zvykem. Obě země, přestože si jsou podobné, pravděpodobně nikdy zcela nepřekonají minulost a navždy bude mezi oběma národy stát neviditelná bariéra.

Místní obyvatelé si stále často připomínají období, kdy byli nuceni bojovat na straně Německa a byli proto považováni za nepřítelé. Není jednoduché zapomenout na společné utrpení obou zemí, a to i přes dlouhou dobu, která již uplynula. Vzpomínky na časy minulé jsou v paměti mnoha Lotrinčanů stále živé.

Proces pomalého vymizení němčiny a německé kultury je nejen důsledkem času, ale takéž urputné snahy francouzské vlády o prosazení francouzštiny, jako jediného oficiálního jazyka. Místní obyvatelé se necítí být ani Francouzi, ani Němci. Říkají o sobě, že jsou Lotrinčané.

Lotrinsko, Bitche.

Lotrinsko, Bitche.

(foto: Tourist Office Bitcherland)

Nejznámějším a nejoblíbenějším z tradičních pokrmů tohoto kraje je bezesporu Quiche Lorraine. Slaný koláč, oblíbený pro jeho jednoduchost a skvělou chuť. Původní recept pochází již z 16. století.

Pro Lotrinsko jsou dále charakteristické lotrinské mirabelky, jsou více než jen symbolem regionálního životního stylu, jsou to hvězdy velkých festivalů a potravinářských slavností. Ty nejlepší a nejznámější se rodí v Métách (Metz). Vyrábí se z nich džem, který se používá jako přísada do koláčů, hlavních chodů, nebo se z nich vyrábí alkohol.

V tomto regionu je velmi oblíbeným nápojem kromě vína také pivo. Lotrinsko je třetím největším producentem piva ve Francii (po Alsasku). Zřejmě z tohoto důvodu zde můžeme najít takové množství muzeí piva a nelze opomenout ani minipivovary, farmářské pivovary a řemeslné pivovary. Místní obyvatelé stále tyto lokální pivovary provozují, povýšili výrobu piva na umění, vyráběné v široké škále různých druhů a chutí.

Lotrinské tradiční koláče – Lorraine kiche jsou na každém rohu, v každé kavárně, zkrátka všude.

Jižní Tyrolsko

Jan Hladík a Ondřej Křížek

Jižní Tyrolsko se nachází v nejsevernější části Itálie, a spolu s provincií Trentino patří do autonomní oblasti Trentino-Südtirol. Jeho průsmyky tvoří impozantní bránu do bohaté severní Itálie, a jeho nádherné hory a křišťálově čistá jezera jsou každoročně obdivovány nespočtým množstvím turistů.

Přestože jsou místní úspěšní snad ve všech odvětvích ekonomiky, její nedílnou součást tvoří turismus. V zimě si turisté jezdí zalyžovat na nekonečných bílých alpských sjezdovkách. V létě jezdí spíše za horskou turistikou a za místními památkami. Země je plná infocenter, informačních tabulí, dobře značených stezek, kvalitních hotelů a malebných privátů. Tato pečlivě vybudovaná síť plně uspokojí všechny typy turistů, ať už se přijeli kochat krajinou, nebo objevovat místní bohatou historii. Ve zdejších obchodech si pak můžete koupit místní víno, nebo třeba tradiční vyřezávané věci. Po celém Tyrolsku pak můžete narazit na veliké tesané sochy, které vypovídají o vztahu místních k práci se dřevem.

Již od pravěku byla místní údolí osídlena lidmi, z nichž jistě nejznámějším je „Ötzi“. Za dob Římské říše sloužilo toto území jako štít proti barbarským vpádům, později bylo území pod správou Habsburků jako součást celého Tyrolska, spadajícího pod Rakousko-Uhersko.

Po první světové válce bylo území předáno pod správu Itálii. V období 2. světové války pak docházelo k italizaci, a častým potyčkám místních Italů a Němců. Po druhé světové válce nebylo Jižnímu Tyrolsku dovoleno se osamostatnit, místo toho byla mezi Rakouskem a Itálií vedena jednání o jeho budoucnosti. Jižní Tyrolsko se nakonec stalo součástí Itálie, ale je mu garantován druhý stupeň autonomie.

V Jižním Tyrolsku se běžně mluví dvěma jazyky, německy a italsky. Na převážné většině území, zvláště na venkově, se bez problémů domluvíte německy. Ve větších městech a turistických centrech spíše italsky. Zvláštností v údolí Val Gardena a jeho okolí jsou ladinsky mluvící obyvatelé. Ladinové jsou potomci původních obyvatel Alp, kteří na území žili již v době kamenné.

Právě podle jazyka se v Itálii určuje i etnicita. Němci (70 %), Italové (25 %) a Ladinové (5 %). Spolu s autonomií byla zajištěna práva všem menšinám, došlo k obnově ladinštiny, jazyka staršího než latina. Na místních školách se běžně vyučuje němčina i italština.

Pro Alpy je také typická scenérie kostela (katolického, ale i protestantského) na těžko dostupném místě. Jižní Tyrolsko je jimi, kapličkami nebo jen obyčejnými křížky poseté. Běžně můžeme najít v jednom malém městečku více kostelů různých církví. Náboženství zde hraje stále významnou roli.

Malé ospalé městečko Lusen v úzkém údolí s koloniálem a kostelem.

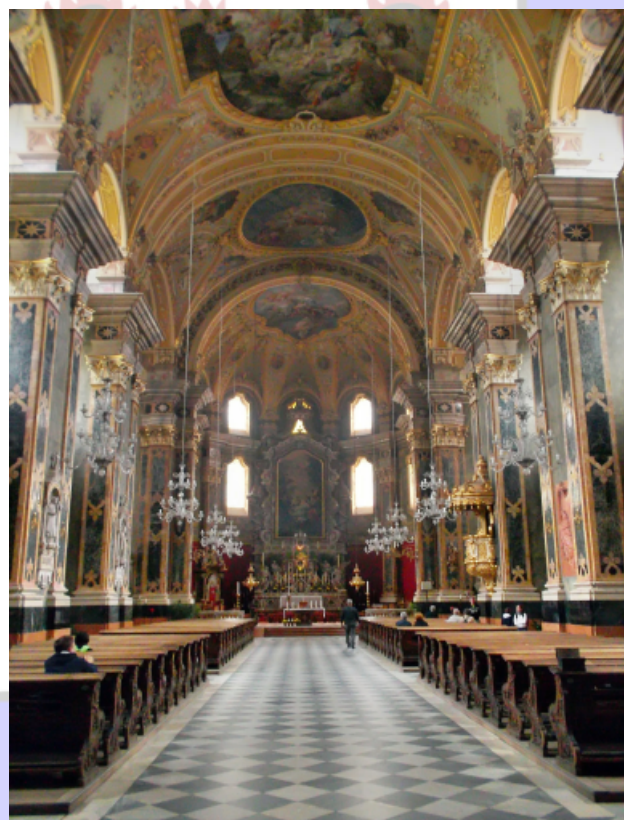

Jižní Tyrolsko je vsuktku krásná oblast. Jeden den se můžete procházet městem, sednout si na náměstí s kostelíkem a při obědu s vínem nasávat historickou atmosféru. Druhý den vyšplháte podél dravé bystriny a přes sních na vrchol hory, kde se s otevřeným pivem neubráníte úžasu nad výhledem.

Klasická pohlednice.

Výhled v oblasti Val Gardena, který se vám dostane téměř všude kolem 2000 m. n. m. Tento je nad St. Ulrichem.

Katedrála v Brixenu z 10. století. Je součástí většího komplexu církevních budov. Vnitřek katedrály byl dvakrát výrazně upravován, zachovaný je barokní styl.

Všude si vystačíte s italštinou a němčinou – vícejazyčná informační tabule.

Další ukázka vícejazyčnosti místních – novinový stojan v Brixenu.

Pečlivě značené stezky po horách napomáhají místnímu turismu. Jak jinak, jsou vícejazyčné.

Vrchol hory s křížkem a schránkou nad městem Corvara.

Pragser Wildsee. Mnoho turistů sem jezdí za překrásnými horami a křišťálově čistými jezery.

Jedna z mnoha málo používaných stezek, která vede z města Toblach až k známým třem vrcholům Tre Cime.

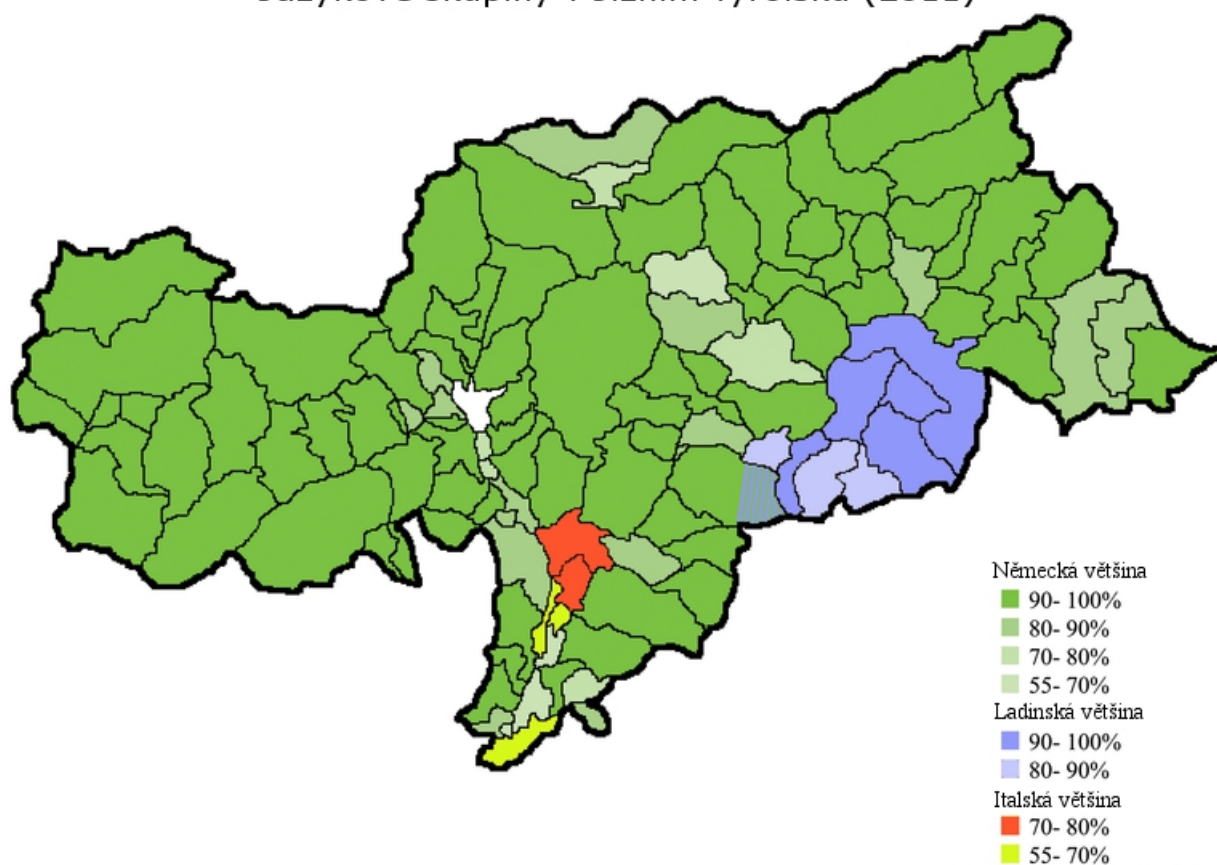
Tre Cime jsou pravidelnou zastávkou turistů po Jižním Tyrolsku.
Nejvyšší vrchol měří 2999 m. n. m.

Mnoho vrcholů a průsmyků
s námi zvládl i neúnavný Favorit.
Zde u města Corvara.

Jazykové skupiny v Jižním Tyrolsku (2011)

Největší část populace Jižních Tyrol tvoří německy hovořící obyvatelstvo. Běžně se zde používá spíše jihotyrolský dialekt než spisovná němčina (Hochdeutsch).

Druhá největší jazyková skupina je italská. Z historického hlediska přišla nejpozději a nachází se spíše ve velkých městech (např. Bolzano).

Za nejstarší na tomto území je považována ladínská jazyková skupina. 87 % Ladínů žije v údolích Gröden/Gardena a Gadertal/Val Badia.

Albánci v Řecku

Michaela Volná

V Řecku můžeme najít tři skupiny Albánců. Jednu z nich tvoří potomci albánských osídlenců z období mezi 13. a 16. stoletím, kteří přišli z dnešní jižní Albánie. Ti žili především v oblasti východní Attiky (historický kraj, kde se nachází i Atény), v Boiótii ve středním Řecku, na jihu ostrova Euboia. Většinou se jednalo o ortodoxní křesťany a sami se často označovali jako Řekové.

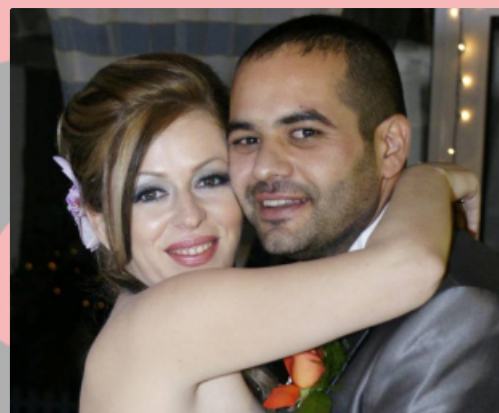
Druhou skupinu Albánců v Řecku tvoří obyvatelstvo při hranici s Albánií (oblast Čameria / Çamëria / Τσαμουριά) – část z nich byla kvůli muslimskému náboženství ve 20. letech 20. století při výměně obyvatelstva odsunuta do Turecka, část odešla ve 40. letech do Albánie. Údaje o jejich počtu jsou nepřesné.

Největší skupinou Albánců ovšem v současnosti tvoří přistěhovalci, kterých je podle odhadů kolem 0,6 – 1 mil.

Albánie je známá jako nejchudší země v Evropě, a proto se jí mnoho jejích obyvatel, i přesto že zde mají celou svou rodinu a jsou na svou zem hrdí, rozhodne opustit. Největší množství Albánců emigrovalo do Řecka po druhé světové válce (těsně po válce naopak mnoho Řeků hledalo azyl v Albánii). Většina z nich se zde usadila trvale. Můžeme se zde setkat s řadou dnes již dospělých osob, které přestože mají albánské kořeny, cítí se být Řeky. Často si zde našli i řecké partnery a založili rodiny.

Pro mnoho Albánců sňatek s řeckým partnerem znamená značné ulehčení situace. Na smíšené páry zde již není pohlíženo záporně, jako tomu bývalo dříve a většina z nich se necítí společností nijak odmítána. Děti nesoucí řecké příjmení po otci jsou již bráni jako Řekové a mnoho z nich ani není schopno mluvit albánsky. Je zde však velmi citlivá otázka náboženství, jelikož Řekové jsou hrdí na své pravoslavné vyznání, a proto jsou i děti vedeny tímto směrem.

Přestože Albánci nejsou stále řeckou společností zcela přijati, najdeme zde mnoho smíšených manželství. Zde vidíme svatbu Albánky Eleni a Mariose. Eleni se narodila v Řecku, má však matku z Albánie, která před lety emigrovala do Řecka a zde se oženila s řeckým mužem. Nyní si i Eleni našla řeckého manžela a společně žijí na ostrově Rhodos.

Svatba Albánky Eleni a Řeka Mariose probíhala v pravoslavném kostele. Eleni i její maminka se nyní hlásí k pravoslavné církvi, přestože ještě její prarodiče stále žijící v Albánii jsou muslimové. Eleni také dodržuje veškeré svátky a řecké tradice.

Přestože jsou Řekové a Albánci sousedé, najdeme zde mnoho kulturních rozdílů. Největším z nich je nejspíše rozdílné náboženství. V Albánii je velmi rozšířený islám, ale menší část Albánců také vyznává náboženství římskokatolické nebo albánské ortodoxní.

Řekové jsou velmi zbožní a hlásí se hlavně k pravoslavné církvi. Není zvláštností zde najít i pravoslavné kostely s albánskými symboly. Velké množství obyvatel s albánskými kořeny dochází i na pravidelné bohoslužby.

Kaplička s malou zvoničkou na posvátné hoře. Před kapličkou můžeme najít albánský znak poskládaný z kamenů.

Interiér kaple.

V Řecku můžeme potkat mnoho Albánců žijících zde již celé roky, či lidi, přijíždějící sem hlavně v době turistické sezóny, kdy se zde s největší pravděpodobností uchytlí v nějakém hotelu, či jiné turistické destinaci. Přijíždějí sem jak celé rodiny, tak i jednotlivci. V Albánii jsou většinou rodiny velmi početné, proto málokdy odcházejí do Řecka všichni – většinou jen matky či otcové s nejstaršími dětmi. Snaží se zde vyžít s co nejmenšími náklady a zbytek peněz poslat do Albánie svým rodinám. Často se matky se svými mladšími dětmi setkají až po skončení sezóny, trvající sedm měsíců. Děti jsou do té doby nejčastěji v péči prarodičů.

Klodiana Zogu (používající spíše jméno Anna) pózuje s hotelovým animátorem. Kvůli zjednodušení výslovnosti často Albánci mění svá jména podle řeckého kalendáře. Důležitou roli v tom má také snaha o asimilaci.

Klodiana se svým šestiletým synem. Jako většina albánských žen nechává své dítě v péči své matky a manžela a odjíždí pracovat na 7 měsíců do Řecka. Peníze posílá domů na obživu syna a v hlavní sezóně se vidí velmi málo. Často pracují i oba z rodičů a o dítě pečují jen prarodiče.

Na nově příchozí emigranty však není nahlíženo příliš kladně, asi jako na většinu emigrantů. Řecko se v současné době potýká samo s množstvím ekonomických problémů a najít zde práci je těžké i pro samotné Řeky. O to horší je jejich postoj k emigrantům, kteří jim dle jejich slov berou práci. Albánci příjíždějící sem za prací však málokdy dosáhnou dobře hodnocených pracovních pozic. Ve většině případů je na ně nahlíženo jako na levnější pracovní sílu, která za stejně odvedenou práci požaduje menší honorář.

Tým číšníků působící v hotelu Atlantica. Na obrázku z devítičlenného týmu můžeme vidět čtyři emigranty z Albánie, dlouhodobě žijící v Řecku. Často zde pracují převážně v oblasti cestovního ruchu, na nižších pracovních pozicích.

Osmnáctiletý albánský chlapec Vasili. Od svých šestnácti let pracuje ve stejném hotelu jako jeho matka.

Albánci se velmi snaží začlenit do společnosti. Žijí ve městech či na vesnicích společně s místními obyvateli. Snaží se Řekům přizpůsobit i jazykem, který většinou ovládají velmi dobře. Setkáme se zde i s množstvím dětí, které již od nízkého věku mluví plynule řecky. Málokdy mluví svým rodným jazykem na veřejnosti. I ve skupině kde je více Albánců, raději komunikují řecky. Řekové říkají, že bývají tišší sousedé, mnohdy však jsou nechvalně spojováni s krádežemi či jinými výtržnostmi.

Přestože albánské menšiny měly v minulosti časté problémy a byla jim přičítána hlavně vyšší kriminalita v zemi, dnes situace není tak napjatá, hlavně díky velké schopnosti a snaze Albánců rychle se asimilovat a přizpůsobit místním zvykům.

Tradiční řecký karneval, který se pořádá k datu zhruba okolo našich Dušiček, má velkou návštěvnost i ze strany albánských imigrantů, přestože oni ve své zemi tuto slavnost nemají.

Město Filerimos (západně asi 20 km od hlavního města ostrova Rhodos). Žijí zde četné skupiny Albánců, kteří si zde pronajímají svá obydlí na sezónní práci. V zimě, kdy zde není práce, se většina vrací k rodinám do Albánie.

Slováci na Ukrajině

Pavla Milová a Nikola Zittová

Slovenská menšina na Ukrajině je nejpočetnější v části, která se nazývá Zakarpatská oblast. Již v 17. století Slováci putovali za pracovními příležitostmi právě do oblasti dnešní Zakarpatské Ukrajiny. V roce 1919 byla Zakarpatská oblast neboli tehdejší Podkarpatská Rus připojena k Československu.

Z tohoto důvodu a také díky blízkosti slovenské hranice je přítomnost slovenské národnostní menšiny v Zakarpatské oblasti možné vysvětlit. Mimo Zakarpatskou oblast je téměř nemožné slovenskou národnostní menšinu nalézt. Z tehdejšího Československa byly poslány tisíce lidí do Podkarpatské Rusi, aby se postarali během zhruba dvaceti let o rozkvět této části Československa – došlo ke stavbě silnic, železnic, škol a nemocnic.

Hlavním místem, kde se nachází centrum slovenské menšiny žijící na Ukrajině dnes, je Užhorod (ležící na slovensko-ukrajinské hranici), který je současně největším městem Zakarpatské oblasti. Nachází se zde Užhorodský spolek Slováků vedený panem Ivanem Latkem nebo Centrum slovenské kultury pod vedením pana Jozefa Hajniše, který je předsedou Matice slovenské na Zakarpatsku. Slovenská menšina žije i v okolních vesnicích jako je Turja Remety (kde se letos odehrával Festival slovenského folklóru) nebo Velkyj Bereznyj.

Městem Užhorod protéká řeka Už, na jejímž severním břehu leží střed staré části města společně s honosnou řeckokatolickou katedrálou, užhorodským hradem a skanzenem. Většina Slováků žijících na Ukrajině je ale římskokatolického vyznání, a tak probíhají bohoslužby pro Slováky ve skromnějším římskokatolickém kostele, který se nachází asi tři minuty pěšky od zmiňované katedrály.

Přestože mají Slováci a většina Ukrajinců rozdílnou víru, je v římskokatolickém kostele, právě na úkor slovenské bohoslužby, častěji prosazována liturgie ukrajinská. Bohoslužba je pro Slováky v jejich rodném jazyce velmi důležitá, na její záchranu se zde konalo již několik petičních akcí. Díky bohoslužbě konané ve slovenštině bylo možné, aby se tento jazyk udržel v Zakarpatské oblasti až dodnes. Bohoslužba je tedy něco, co je pro Slováky velmi důležité, neboť udržuje dva faktory, které považují za jedny z rozhodujících pro uvědomování si své národnosti, a to jazyk a víru.

Dvouvěžatá řecko-katolická katedrála v Užhorodu z roku 1646 je často využívána jako místo svateb.

Bývalá židovská synagoga v Užhorodě dnes slouží jako budova užhorodské filharmonie.

Vnitřní prostory Užhorodského hradu.

Řeka Už protékající Užhorodem je na snímku s nejnižší hladinou vody za posledních 50 let.

Poklidná odpolední atmosféra na mostě přes řeku Už.

Masarykův most přes řeku Už nesl svůj název po prvním československém prezidentovi T. G. Masarykovi do roku 1938. Opětovně ho nese od roku 2012 za přičinění Klubu T. G. Masaryka v Užhorodě.

Druhý Festival slovenského folklóru v obci Turja Remety, na němž se předvedly jak slovenské folklorní skupiny, tak ukrajinské.

Návštěvníci Festivalu slovenského folklóru, kteří dorazili i přes nepřízeň počasí.

Redaktorka slovenské rubriky ukrajinské televize hovoří s Ľudomírem Molitorisem, předsedou Spolku Slováků v Polsku, který se také přijel podívat na II. ročník Festivalu slovenského folklóru.

Stanislav Bajaník, dlouholetý člen vedení Matice slovenské (1991–2012), na Festivalu slovenského folklóru Slovenská ruža.

II. ročník Festivalu slovenského folklóru Slovenská ruža v obci Turja Remety se slovenskými i ukrajinskými folklorními spolky.

Pozvání na hostinu v Turja Remety při příležitosti Festivalu slovenského folklóru Slovenská ruža. Účastnice Pestré Evropy Pavla Milová a předseda Užhorodského spolku Slováků Ivan Latko (zleva).

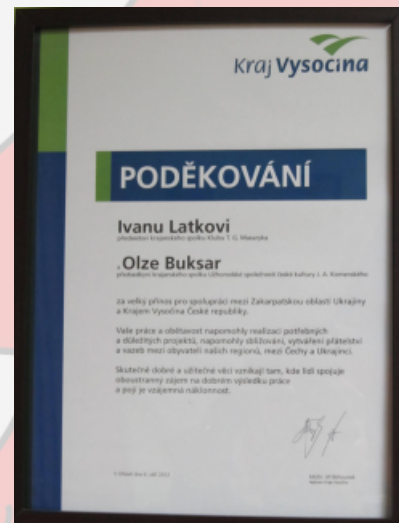
ЦІННИК	
НАЗВА	ЦІНА
Тіубо Чарне Евел	05 15-00
Мубеис 05	05 10-00
Минерална вода	7-00
Толіка	5-00
Салідоно у салідоно	6-00
Шалітик 100грам	20-00
Чобочени пріст 100г	20-00
Талівеїн	12-00
Чобочени 1шт	10-00

Cedule se seznamem občerstvení a cenami na Festivalu slovenského folklóru byla ovšem v ukrajinštině.

Festival slovenského folklóru Slovenská růže v obci Turja Remety.

Užhorodský spolek Slováků, který sídlí v národním domě – Prosvita. Pavla Milová a předseda spolku Ivan Latko (zleva).

Užhorodský spolek Slováků – Prosvit, poděkování panu Ivanu Latkovi za velký přínos ve spolupráci mezi Zakarpatskou oblastí Ukrajiny a Krajem Vysočina České republiky.

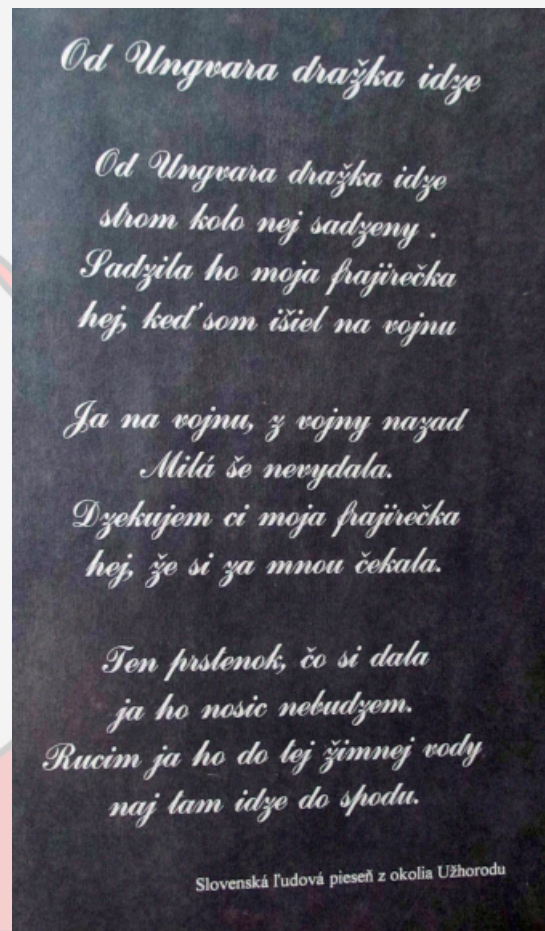
Některé publikace, které uchovává Užhorodský spolek Slováků.

Centrum slovenské kultury
v Užhorodě, které spolupracuje
s Maticí slovenskou.

Centrum slovenské kultury – lidová
píseň z okolí Užhorodu.

Divadelný krúžok žiakov T-Remetskej obecnej školy
1930 r.
Fotka Anny Hýbky - Bukovinskej

Centrum slovenské kultury – fotografie z roku 1930, divadelní
kroužek žáků obecní školy v Turja Remety.

Centrum slovenské kultury –
ukázka slovenského kroje.

Velkyj Bereznyj – krávy jdoucí
z pastvy. Město Velkyj Bereznyj
je kromě Užhorodu a obce Turja
Remety dalším místem, kde žijí
Slováci.

Pohled na hory
Užanského národního
parku za obcí Velkyj
Bereznyj.

Prodej domácích výrobků a
drůbeže na ulici před domem ve
Velkyj Bereznyj.

Slováci v Chorvatsku

*Jana Brejchová, Linda Kolářová, Kristýna Sataryová,
Kateřina Šedivá*

V oblasti Balkánského poloostrova se nachází velké množství příslušníků slovenské národnosti, a přímo v Chorvatsku jich je podle oficiální statistiky téměř pět tisíc. Slovenská menšina v Chorvatsku se i přes postupující asimilaci snaží udržovat své národní povědomí a pěstovat slovenskou kulturu.

Slovenská menšina v Chorvatsku vznikla v rámci stěhování obyvatelstva z přelidněných severních krajů Uherska, z území dnešního Slovenska do jižních oblastí Habsburské monarchie. Slováci se většinou usazovali v blízkosti dvou řek (Drávy a Sávy), na území s názvem Slavonie. Stěhování Slováků do Chorvatska se uskutečňovalo v delším časovém rozmezí. První slovenští přistěhovalci přicházeli do Slavonie již koncem 17. století jako obchodníci, sezónní dělníci a vojáci. Rozsáhlejší příliv Slováků do Slavonie nastal ve 2. polovině 19. stol. a pokračoval až do začátku 20. století. Migraci Slováků do Chorvatska lze rozdělit na dvě migrační vlny; první ze severního Slovenska do východní Slavonie od konce 17. století (katolíci) a druhou z Vojvodiny do Iloku až ve 2. polovině 19. století (evangelíci).

*Matice slovenská Našice –
rozhovor s předsedou Matice
Našice (Branko Prišč
s manželkou)*

Slavonské město Našice bylo v 19. stol. velmi zalesněné. Šlechtická rodina Pejačeviců koupila našické majetky v roce 1732 a zůstala v těchto místech asi 200 let. V roce 1889 hrabě Ladislav Pejačevic pozval slovenské rodiny na svoje velké lesní pozemky. Jeho vidinou byl větší zisk z prodeje kvalitního dřeva. Slováky povolal, protože starousedlíci o rubání a kácení dřeva nestáli. Slováci pracovali také na církevních pozemcích biskupa Josefa Jiřího Strossmayera. Na panských i církevních statcích vytvářeli rozptýlené a početně malé osídlení.

Přistěhovalci přišli hlavně z oblasti hornatého severního Slovenska; z Trenčínského a Kysuckého kraje, z míst, které se nacházejí na řece Bystrici: Stará a Nová Bystrica, Klubina, Radostka, Zborov nad Bystricí. Kromě slovenských rodin sem přišlo i několik polských rodin z Haliče. Cesta ze Slovenska do Chorvatska trvala až několik měsíců. Cestovalo se na vozech, které tahali koně, anebo přicházeli pěšky. Rodiny dostaly pozemky, aby si mohly postavit stavení. Nejprve však musely vykácet stromy, aby měly kde stavět. Práce to byla velice náročná. Přistěhovalci byli římskokatolického vyznání a víru důkladně dodržovali. Kvůli těžkým životním podmínkám a chudobě někteří odešli v první polovině 20. stol. do Brazílie a do Severní Ameriky. Později v 60. letech ještě emigrovalo pár Slováků do Austrálie.

*Základní škola Markovac –
3. třída při hodině slovenského
jazyka s paní učitelkou Anou
Marošević*

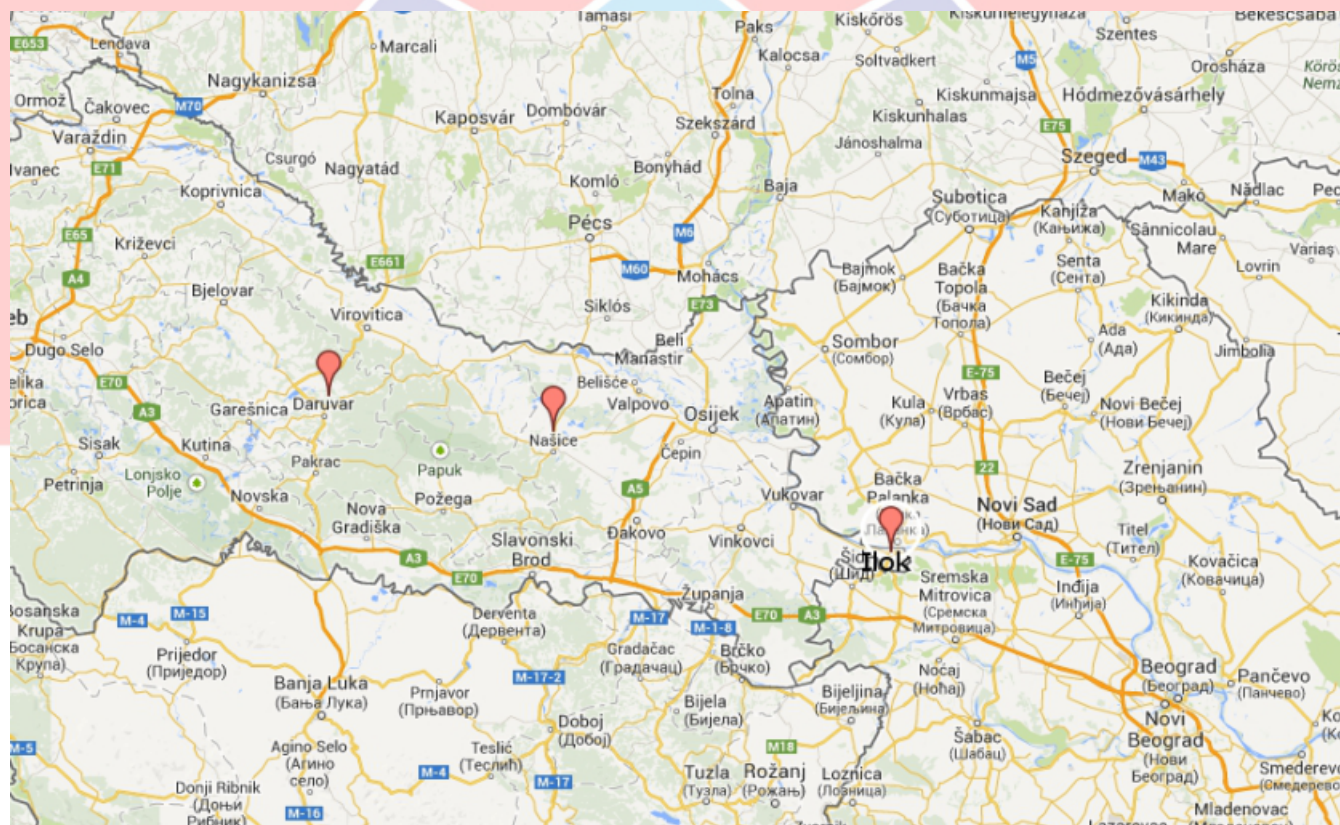
V současnosti se Slováci učí slovenský jazyk na základních školách. Ve Slavonii nenajdete vyloženě slovenskou školu, ale existují slovenské třídy, kde se zájemci mohou slovensky učit v rámci volitelného předmětu 2 hodiny týdně. Na středních školách se však slovenština nevyučuje, což přispívá k postupné asimilaci Slováků v Chorvatsku.

Před vznikem Slovenské republiky se Slováci sdružovali ve Svazu Čechů a Slováků, předsedou byl vždy Čech, stejně tak jako redaktori v časopisu Jednota. Slováci působili jen jako dopisovatelé, a to také zřídka. Začátkem 70. let minulého století se začaly formovat slovenské kulturně-osvětové spolky. Vyskytovaly se téměř ve všech obcích, kde žilo větší procento příslušníků slovenské národnosti.

Myšlenka na založení vlastní kulturní instituce Slováků v Chorvatsku se začala naplňovat v 90. letech 20. století. Představitelé slovenských spolků se dohodli na vystoupení ze Svazu Čechů a Slováků a na založení vlastní společenské organizace. Dne 14. června 1992 byla v Našicích založena Matice slovenská v Chorvatsku. Po sedmi letech, v roce 1998, se Matice slovenská v Chorvatsku transformovala do Svazu Slováků, který se stal zastřešující organizací se sídlem v Našicích.

Přestože největší koncentrace Slováků je v Chorvatsku v oblasti kolem Našice, kde se nachází ústřední sídlo Svazu Slováků, mnoho jich najdeme také v Iloku.

Slovenský dům v Iloku.

Při prohlížení materiálů s paní Čermákovou, předsedkyní Slovenské matice v Iloku.

Většina obyvatel Iloku se zabývá vinařstvím.

Ukázka národních krojů v etnologické expozici ilockého muzea.

Slovenský hřbitov v Iloku. Nejstarší hroby jsou z přelomu devatenáctého a dvacátého století.

Slováci úzce spolupracují i s Čechy, s kterými mají společného zástupce v chorvatském parlamentu. Většinu Čechů najdeme ve vesnicích v okolí Daruvaru.

V první polovině devatenáctého století přivedl na Daruvarsko dělníky a odborníky z Rakouska kníže Jankovič, aby pomohli s obnovou města. Nově příchozí lákala především nabídka levné půdy. V jejich případě se nejednalo o stěhování do ciziny, ale v rámci jednoho státu – po odchodu Turků se rakouské úřady snažily opuštěná území znovu zalidnit.

Budova Svazu Čechů a redakce českého vydavatelství Jednota, kde sídlí i poslanec Vladimír Bílek zastupující chorvatské Čechy a Slováky v chorvatském parlamentu.

Češi i Slováci aktivně udržují kulturu svých předků. I přesto, že v Chorvatsku žije již několikátá generace, stále používají češtinu nebo slovenštinu jako mateřský jazyk a chorvatsky se učí až později. Mnoho z nich se také podílí na činnosti národních spolků a českých a slovenských besed.

Markovac – v zoologické zahradě patří manželům Bizikovým (potomci Slováků)

Miljevce – slovenská manifestace Matice – slavnosti kukuřice

Slovenská menšina sice nepatří k nejpočetnější menšině, se kterou se můžeme v Chorvatsku setkat, ale snaží se zabránit asimilaci, a to zejména tím, že svým potomkům předávají znalost slovenštiny.

Děti i dospělí se aktivně angažují ve slovenských folklorních souborech, mají základní školy (v nich se vyučuje slovenský jazyk), knihovny a pořádají různé vzdělávací akce k udržení jejich slovenského jazyka, tradic a identity.

Slováci v Černé Hoře

Jana Brejchová, Linda Kolářová, Kristýna Sataryová

V tomto mladém, malém státečku se ke slovenské národnosti hlásí méně než stovka lidí. Přesto mají svůj spolek a spolupracují se svými krajany žijícími v Srbsku. V porovnání s ostatními zeměmi Balkánského poloostrova (Srbsko, Chorvatsko) „černohorští“ Slováci nemají ještě vybudovanou rozsáhlou síť folklórních souborů a nejrůznějších spolků.

Migrace Slováků se skládala z několika vln. První zástupci menšiny byli rakousko-uhersí vojáci. Záznam v církevní knize praví, že v roce 1860 přišel do Boky Kotorskej Andrej Skladaný z Ružomberku. Jeho potomci dodnes žijí ve městě Kotor. Následující migrační vlny přicházely ze dvou směrů – ze Slovenska a ze srbské Vojvodiny. Migrace ze Slovenska se účastnily zejména ženy, které se přemísťovaly z důvodu spojení rodiny. Ta probíhala ještě v době Československa, kdy se stěhovaly do bývalé Jugoslávie. Důvodem pro migraci z Vojvodiny kromě spojení rodiny byla zejména vidina získání zaměstnání.

Herceg Novi – rozhovor s paní Oliverou Pustinjakovou (Slovenka provdaná za Černohorce)

Slovenská menšina v Černé Hoře se začala oficiálně formovat až v roce 2007, kdy byla založena organizace Čiernohorsko slovenské priateľstvo, u jejíhož zrodu stálo 18 iniciátorů. Hlavním národním buditelem je předseda organizace, pan Michal Spěvák. Právě díky němu se v Černé Hoře Slováci začali sjednocovat. Pan Spevak pochází z Vojvodiny, kde vyrostl, vysokou školu vystudoval v Bratislavě, a do Černé Hory se přišel. Navzdory snaze pana Speváka a několika dalších nadšenců se počet osob, které se hlásí ke slovenské národnosti, kontinuálně snižuje (rok 2003 – 88 Slováků, rok 2011 – pouze 73 Slováků). Největší počet Slováků žije v hlavním městě Podgorici.

Podgorica – rozhovor s panem Michalem Spevákem, předsedou Správní rady Čiernohorsko slovenského priateľstva

Náboženské vyznání Slováků v Černé Hoře je spjato s místem jejich původu. Například ti, kteří přišli z Vojvodiny, praktikují evangelickou víru. Závěrem je možné konstatovat, že v nadcházejících letech hrozí černohorským Slovákům postupně úplná asimilace, pokud se jim nezačne významně věnovat černohorská vláda.

Cestou zpět – nahoře zleva: Kristýna Sataryová, Ondřej Väter, Linda Kolářová, Pavel Hanuš, Jana Brejchová, dole: Hynek Poul

Petr Kokaisl a kol. (Jana Brejchová, Jan Forst, Kateřina Hassmanová, Jan Hladík, Lucie Hykešová, Lucie Javůrková, Kristýna Kociánová, Vít Kohout, Linda Kolářová, Ondřej Křížek, Milan Mayer, Pavla Milová, Klára Neužilová, Barbora Rabiňáková, Gabriela Reifová, Kateřina Rybenská, Kristýna Sataryová, Tereza Smékalová, Ondřej Sova, Alžběta Suchopárová, Lenka Šedinová, Kateřina Šedivá, Marek Šourek, Michaela Volná, Nikola Zittová)

Pestrá Evropa. Frísové v Německu a Nizozemí; Cornwalané; Gagauzové v Moldávii a Řecku; Krymští Tataři; Galicijci ve Španělsku a Portugalsku; Lotrinčané; Jižní Tyrolsko; Albánci v Řecku; Slováci na Ukrajině, v Chorvatsku a Černé Hoře

NOSTALGIE, 2014.

NOSTALGIE

nostalgie.praha@seznam.cz

Tisk Tribun EU, Brno